

Ιστορικό Διήγημα

Κατεχόμενη Κυθρέα, Πατρίδα της Πατρίδας μου!

του Πέτρου Στυλιανού

Τότες, τη χρονιά που γεννήθηκε, αηλιώτικα ήσαν όħα. Κυβερνούσε η Βρετανία κι η παñμεροκρατία, δυο μόħης χρόνια μετά τα Οκτωβριανά, οργίαζε Μια τρικυμία ψυχών που επικρατεί στις ψυχές του Ĥαού. Η μουντή ατμόσφαιρα -που προοιωνίζεται την έκρηξη του '55 - θυμίζει του ποιητή τους στίχους, του Ĥαμπρού ποιητή Οδυσσέα Εñύτη, Ĥίγο πριν από την φασιστική επίθεση της 28ης του Οκτώβρη: Τώρα μες στα θοħά νερά μια ταραχή ανεβαίνει. // ο άνεμος αρπαγμένος απ' τις φυħήωσιές / φυσάει μακρυά τη σκόνη του/ Τα φρούτα φτύνουν το κουκούτσι τους / Η γη κρύβει τις πέτρες της / Ο φόβος σκάει ένα Ĥαγούμι και τρυπώνει τρέχοντας / Την ώρα που μεσ' από τα ουράνια θάμνα / Το ούρλιασμα της συνεφοħύκαινας / Σκορπάει στου κάμπου το πεσί θύεħħα ανατριχίħας / Κι ύστερα στρώνει χιόνι χιόνι αħύπητο / Κι ύστερα πάει φρουμάζοντας στις νηστικές κοιħάδες/ Κι ύστερα βάζει τους ανθρώπους ν' αντικαιρητήσουνε: / Φωτιά ή μαχαίρι! // Γι αυτούς που με φωτιά ή μαχαίρι κίνησαν / Κακό θ' ανάψει εδώ. Μην απεħηπίζεσαι ο σταυρός / Μόνο ας προσευχηθούν μακρυά του οι μενεξέδες!

Ο Ĥαός σφίγγεται στην απħή ακόμα θέαση των αστυνομικών της παñμεροκρατίας. Οι φυħακές εξακοħουθούν να 'ναι γιομάτες πατριώτες, οι εξόριστοι - αίμα και δάκρυα πίνουν - ο Ανθίας σε χωριουδάκι της Πάφου, ο μητροποħίτης Νικόδημος Μυħωνάς στα Ĥεροσόħυμα, ο Μαρεωτίδος στην Αίγυπτο, ο επίσκοπος της Κερύνειας Μακάριος, ο Λοιζίδης, ο Κοħοκασιδης, - μετάħħαξε και τ' όνομα του σε Καħοκασιδης, για να μην τον παρεξηγούνε οι Αθηναίοι - ο Θεοδότου, ο Τσαγγαρίδης, ο Λανίτης, στην Αħήνα, ο Χατζηπαύħου στο Λονδίνo, ο Σκεħέας κι ο Βάτης στη Σοβιετική Ένωση, ο Ρωσσίδης στην Κυθρέα κι άħħοι πολλοί πατριώτες συνεχίζονται.

Οι κάτοικοι του τόπου μόħης έχουν σφογγίσει τα δάκρυα από τον ενταφιασμό των δεκαεφτά μαρτύρων που πέσανε από τα βόħια του κατοκικού στρατού που ο Στόρρς μετακάħεσε εσπευσμένα από την Αίγυπτο για να αντιμετωπίσει τη θύεħħα της Ĥαικής εξέγερσης. Αντίθετα όμως με την τρικυμία στις ψυχές που η αποικιοκρατία προκαħεί, το πρωινό κείνο του Ιούνη, μόνο παραδεισένιο να διαζωγραφιστεί μπορούσε. Ο Κεφαħόβρυσος, η μεγαħύτερη πηγή του νησιού, διακινεί τριανταδυό νερόμυħους, με τους ντόπιους πεħάτες μα και τους απαħέτες που σχηματίζουν απ' όħα τα χωριά του μεσαρίτικου κάμπου σωστές αħογοσειρές και γαιδουροσειρές για ν' αħέσουν και να φύγουν. Με τους μυħωνάδες και τους απαħέτες να κάθονται πħάι-πħάι και πίνοντας κάθε φορά κι ένα ποτήρι κρασί, τοιħημένο με καρύδι και μύγδαħο, για ζιβανία με σταφήδα, ν' αναδιφούν στις μακρόσυρτες χειμωνιάτικες νύχτες

παραμύθια κυπριώτικα- που τους παραμυθιάζουν και τους ξεκουράζουν, με την ευφορία που τελικά στην ψυχή δημιουργούν, απ' της ζωής τα μύρια βάσανα - ή μύθους ελληνικούς πανόμορφους με τον Ηρακλή και το Θησέα να 'χουν το πάνω χέρι.

Ο Κεφαλήδβρυσος κυλάει τα νερά του μερονυχτίς, αδιάλειπτα, ακούραστος στρατοκόπος και δραγάτης της δροσιάς και της χαράς, μπάλασμο ν' αναχαρίζει στις καρδιές των βοσκών και των ρεσπιέρηδων του γόνιμου κυθρεώτικου κάμπου, με τις άμετρες να σκορπάει γευστικές αρετές - τις πιότερες και καλύτερες σ' ολόκληρη την Κύπρο - στα μαξούλια των δουλευτάδων του. Το κουνουπίδι, το σπανάκι, το ρουβί και το φασόλι, το κραμπί, το βαζάνι, το πομηλόρι, η κουλιούμπρα, η πατάτα, το μαρούλι και το σέλινο, η φακή κι ο μάχος, το κουκί και το ρεβύθι, η ρουβάνα, ο μαϊντανός κι ο δυόσμος, ο κόλιαντρος δίνουν τα γευστικότερα απ' όλη τα κηπευτικά Ζαρζαβατικά σ' όλη την Κύπρο.

Οι πορτοκαλιές, οι κιτριές, οι λεμονιές, οι πουρνελιές, οι ελιές - μερικές βυθίζονται ίσαμε και τη βενετσιάνικη, μα και τη φράγκικη την κατοχή - κι απάνω στα στεφανώματα, αναμεσής Συρκανιά, Φιλήερι και Πενταδάχτυλο, η χαρουπιά, ο κυπάρισσος, η περναριά, η αντρουκλιά, ο σκίνος κι ο πεύκος στέλλουνε ολόχρονις τα μυριστικά τους κύματα.

Και κάτω στην ποδιά του κάμπου του Παλαιόκυτρου να σοδειάζουν σουσάμια και μπαμπάκια, τα καλαμπόκια, τα ρουβιά, πεπόνια και καρπούζια, (κι άνεδρα και πότιμα - πιο χιλιόμετρα και πιο πολύγευστα τα δυο άνυδρα, στερνά τούτα μαξούλια από τα πότιμα). Δίπλα, ίσαμε δυο χιλιόμετρα η Συκά, ο τόπος καταγωγής του θρυλικού, πια, Αι Δημητριάδου των Χύτρων που δόξασε και τίμησε τη χριστιανοσύνη ολόκληρη με την εθελοσύνη - «οπισθόπους» πορεύτηκε - πορεία του στη Βαγδάτη για την απελευθέρωση απ' τα χέρια των Αράβων των αιχμαλώτων του εξωμότη Βυζαντινού ναύαρχου Δαμιανού που εξεράβισε ίσαμε και τ' όνομα του, σε Ντιμνάναχ! Λίγα κατοστάμετρα από τη Συκά, πηλαί στη Χαραγή, έκτισε το τσαρδί του ο Κυθρεώτης, ο Σταυρής ο Πιττάκας από την περιοχή της Καμάρας φιλοσοφώντας ώρες-ώρες τη ζωή μ' αριστοτέλεια και πλάτωνική προσέγγιση κι ας μην τους είχε τους δυο τρανούς αυτούς φιλόσοφους διαβάσει!

Μέσα - μέσα, στερνότερα κάπως, τρία - τέσσερα ξεπεταρούδια, ο Ηλίας, ο Σταυρής, η Χρυσταηλιά κι ο Τεύκρος κατεβαίνουν με το γαϊδούρι ίσαμε το καλυβόσπιτο του Σταυρή στη Χαραγή στη Συκά - στη Συκά συμπεριλήμβανανε συγγενείς και φίλοι το καλήβι του Σταυρή, μοιλονότι ίσαμε ένα χιλιόμετρο απόμακρο - για να ενωτισθούν των λόγων του χωριανού τους λαϊκού φιλόσοφου και για να του πάρουν το μισοβδομαδιάτικο φαγητό που τα παιδιά του τού ετοιμάζουν. Μπροστά τους ξεδιπλώνεται η πανόμορφη κλωρίδα που τη δροσολογάει ο Κεφαλήδβρυσος με τις βουκεμβίλιες

να θρασομανούνε στ' Αχιλλεία, στη Χρυσίδα και στου Κυπραγόρα, στην Αγιά Μαρίνα κι αλλού, το φούφι (μονό και διπλό), ο βασιλιάς των λουλουδιών που μουσκομυρίζει, τα γιασεμιά με μύρια χρώματα μ' επικυρίαρχο το άσπρο, τα γεράνια (τα τσαρτελιά στην ντόπια τη διάλεκτο) με τη χρωματική τους πανδαισία, τα γαρύφαλλα (τα μουσκοκάρφια, κυπριώτικα), με χίλιους δυο χρωματισμούς κι έντονα τ' αρώματα τους - κι όχι σαν και τα σημερινά, τα επείσακτα, με σχεδόν μηδενικό τ' αρωματικό εκτόπισμα τους - τ' αγριοματσικόριδα που θρασομανούν στους κάμπους της Βώνης, της Επηκώς, του Μπέη Κιογιού, του Τραχωνιού της Κυθρέας και στ' ακρόχειλα του Ξεροπόταμου, στα νοτιοανατολικά της Κυθρέας απόδιπλα στον τεράστιο κι ολιχρονίς ολιάνθιστο πορτοκαλόκηπο του Κύπρου Σαββίδη - του κοινοτάρχη της Αγίας Μαρίας - τα διπλά τα ματσικόριδα, καθλιεργημένα σε κήπους, με τη μυρωδιά των αγριοματσικόριδων ν' ανασταίνουνε ακόμα και λαβωμένους κι άρρωστους, κι οι λαλιέδες ν' ανθίζουνε πολλές φορές δίπλα στα ματσικόριδα, σε σιταγρούς. Φτιάχνουνε απ' τις αγκαλιές τα ματσικόριδα, που τα πιτσιρίκια μαζεύουνε, ανθοδέσμες με λαλιέδες (με τους φανταστικούς χρωματισμούς του μωβ και του κίτρινου) και τις πουλιάν για μια δεκάρα, μια εικοσάρα τις μικρές ή μία ριάλα τις μεγάλες, ο Γιωργαλλιάς κι η παρέα του στους ξένους που τ' αγαπάν και τ' αγοράζουν στην Κυθρέα, ο Γιαζός στα σπιτικά του Νιο Χωριού κι άλλες αλλού ομάδες κι οι μουσιέπες (οι αγριοτριανταφυλλιάς) π' αβέρτα πεντοβοιάνε σκορπίζοντας το μεθυστικό θυμίαμα τους. Μ' αγριοτριανταφυλλιάς μοιιάζει κι ο Κυπραγόρας τους βάτους στο μεγάλο του σπιτιού του περιβόλι κι ολιόκληρες σειρές με χιλιομύριστες αγριοτριανταφυλλιάς ξεδιπλώνονται σκορπίζοντας τα χιλιομύριστα τα μύρα τους σ' εκατοντάδες μέτρα απόμακρα.

Είν' ακόμα οι τρανέδες με βαθύ χρώμα, θεσπέσιο, βυσινί, που συναρπάζει. Οι μαυρομάτες απλόχερα αναχαρίζουνε στους Απριλιομάηδες τα πανόμορφα λουλούδια τους, τα μοβ, που οι κοπέλες μαζί τους πήκουνε τα μαγιάτικα στεφάνια στολίζοντας των σπιτιών τους τις προσόψεις και τ' ανώφλια, ιθαρώνοντας και συναρπάζοντας - κατά το γνωστό παλαμικό στίχο - ακόμα και τα ίδια τα «μαγιάπριλα του νου».

Πεντοβοιούν παρέκει στερκούλιες. Οι Πιερήνες, στο ρομαντικότατο το σπίτι τους που το κάνουνε χιλιόμορφο οι κελιαρσμοί των ποταμιών και των χαραγιάδων που το επιστεφώνουνε στο περιβόλι και στο σπίτι μπαίνουνε με μονοπάτι που διαχωρίζει στα δυο τους κελιαρσμούς των ποταμιών - αναδείχνουνε ανάμεσα στα χίλια/ μύρια π' ολιχρονίς ανθίζουνε λουλούδια, τα κατακίτρινα κρινάκια, ενώ δίπλα ξεπροβάλλουν οι βιοπέττες. Τούτο το φανταστικό το δέσιμο (με το λιλά της βιοπέτας και με το κίτρινο απ' τα κρινάκια), δημιουργεί αξεδιάλητο από τη μνήμη συνδυασμό αρωμάτων και χρωμάτων. Κι είναι κι η ακακία η ροβίνια μ' άσπρα πανόμορφα λουλούδια που μ' αυτά τον Επιτάφιο στολίζουνε. Ανθίζουνε ακόμα τα λείρια μ' ωραιότατα ολιάσπρα λουλούδια, μ' ένα μεγάλο σαν χωνί κατάσπρο μεσιανό λουλούδι και τα σκυλιάκια μ' άπειρους χρωματισμούς.

Ο καρμουζωτός ξεπροβάλλει τότε μ' άσπρους κι άλλους με κόκκινους χρωματι-

σμούς. Πιο πέρα, στους αγρούς της κυθρεώτικης γης με τ' ασβεστολιθικά της πετρώματα, τα σιμιθλούδκια (μαργαρίτες κίτρινες), τα περτίκια με χωνάκια και μ' άσπρη ή κόκκινη στεφάνη ανθοβολούν την άνοιξη παντού κι ιδιαίτερα τριγύρω από τη Χάβρικα, οι ρολογιές, που οι πιτσιρικάδες τ' απομυζούν ρουφώντας το μέλι τους, οι αβρόσκυλλιές με το κόκκινο λουλούδι τους στη μέση – μικρό ήες ρεπανάκι- τα σκορτίδια στα χειθαύλακα ποταμοχείμαρρων, μ' όμορφα λουλουδάκια κάτασπρα που στολίζουνε και μ' αυτά τον ένταφιαζόμενο γιο του θεού / τον Νυμφίον της Εκκλησίας / τον Επιτάφιο, κι άλλα αμέτρητα πανόμορφα της γης αγριολουλούδα.

Δίπλα στην πανόμορφη χλωρίδα, κι η πανίδα με τα πτηνά της: οι κορυδαλλιοί (οι τρουλλίδες στα κυπριώτικα, με το λοφίον στο κεφάλι), με κελαιοδισμούς ασταμάτητους, ανεβάζοντας μεσούρανα το δοξαστικό τους τραγούδι, οι καρδερίνες (τα σγαρτίλια στα κυπριακά), με τα πολίχρωμα φτερά και το ωραίο κελιάδισμα, οι κοκκινολαίμηδες (οι κοκκινοπούπουθοι, όπως τους ήλεγει ο λαός), οι βηορκοί (με τα κίτρινα μεγάλα τους φτερά, συκοφαγάδες φοβεροί), οι δρυοκοιλάπτες, τα τριφιτούρκα στο κυπριακό ιδίωμα), τα τρυγόνια με τον απέθαντο ανάμεσα στα ζευγάρια έρωτα, οι κατοικωρώνες, οι σπίννοι, οι μπεκάτσες, οι σπουργίτες, οι αγριόπαπιες στα περβόλια και στους καθαμιώνες - όπου δρέπουνε τη δροσιά τους - τα ορτύκια, (τα λαχτοκουτούρκα στην κυπριακή), οι κολλιοί, προμηνώντας της βροχής την έλευση, τα χειθιδόνια, τα γεράκια (τα σαχίνια στα κυπριακά, που οι Φράγκοι ευγενείς τα αξιοποιούσαν στις κυνηγετικές τους εξορμήσεις για επισήμανση του θηράματος τους, στα κυπριακά κι ανεμογάμηδες, λόγω της στάσης τους σαν μεσοουρανίς ισοσυγιάζονται για έφοδο), τ' αμπελοπούλια (αιώνια θύματα της ακόρεστης γαστρομαργικής μας πρακτικής), οι κίχτες, οι τριγωνόκιχτες (μεγάλες όπως το τρυγόνι), οι μικροσκοπικοί μουγιαννήδες ή τα σπιννούδκια, χωρίς κελιάδισμα, τα χειθιδόνια, τα πετροκελιδόνα, οι κάργες που κατά τον ποιητή - τον λυρικότατο, τον εξαίρετο Παύλο Κριναίο - «τυμβωρυχούν κενοτάφια, χρυσές θημωνιές, μνημεία ελιέους, πυραμίδες του μόχθου, βωμούς του ελευσίνιου καρπού...», όλα μαζί μια ασταμάτητη, εαρινή, πασίχαρη δοξαστική στον Πλαστοουργό ευχαριστήρια συναυλία συνθέτοντας...

Είναι, γι' αυτό, ή δεν είναι σωστός ο καταξιωμένος ποιητής, ο Μιχάλης Πασιαρδής, όταν στο πρώτο-πρώτο κιόλιας ποίημα του στο κυπριακό γλωσσικό ιδίωμα - το αφιερωμένο στην Κυθρέα-τονίζει:

Μεσ' τους άθθους ολλογρονίς
 εν η Τζιυρκά γεμάτη,
 σιύφκει τζί' ο Πενταδάχτυλος
 που πάνω τζιαι φιλά την...